

Др Бранко Бабић: ГРБОВИ И ЗАСТАВЕ - грбовни симболи,
двоглави орао у Црној Гори до 1916. године,
Цетиње 2005. стр. 155

Недавно је из штампе изашла књига др Бранка Бабића “ГРБОВИ И ЗАСТАВЕ- грбовни симболи, двоглави орао у Црној Гори до 1916. године”.

Основна ауторова теза је приказ генезе двоглавог орла кроз историју до XII вијека, када поприма ширу улогу, затим историјат грбовних обиљежја на тлу данашње Црне Горе, са посебним освртом на Црнојевића грб и хералдику у доба Петровића. Затим је дат преглед и опис државних и династичких амблема- грбова Књажевине (Краљевине) Црне Горе. Слиједи обрада војничких ознака у Књажевини и Краљевини Црној Гори, затим обрада неких печата Црне Горе и, најзад, опис хералдичких атрибута на црногорском новцу - перперима од 1906. до 1915. године. Посебно су обрађене црногорске заставе. Књига се састоји од увода и девет поглавља.

У уводном дијелу је дат појмовни приступ хералдичким симболима, укључујући и њихов развојни процес. Дата су и правила за регулисање различитих хералдичких односа и потреба као основних начела хералдике.

Прво поглавље је, у ствари, кратак преглед историјата двоглавог орла до XII вијека. У сљедећем поглављу

аутор нас на њему својствен начин крајње научно упознаје са хералдичким симболима у Зети до XV вијека. Овдје се говори о појави двоглавог орла у Зети, о оловном печату дукљанског архонта Петра. Сазнања из овог дијела нам помажу да новац Балшића лако идентификујемо по натписима и ликовно-хералдичким ознакама. Извршена је и детаљна анализа штита, кациге, вука, круне и плашта на грбу Балшића. Наиме, главни мотив грбова Балшића је вучја глава са штитом, који је на сваком грбу његов основни елемент.

Треће поглавље је насловљено “Двоглави орлови Црнојевића”, а из њега сазнајемо да двоглави орао као хералдички симбол налази пуну примјену у грбовима црногорских господара Ивана и Ђурђа Црнојевића. Зато је њима посвећена посебна пажња. Ту аутор разрјешава многе дилеме, које проистичу из тога што се многи аутори претежно ослањају на непоуздане изворе. Аутор овдје користи своје неспорно знање, па најјачи утисак оставља лакоћа са којом исправља грешке научника са ауторитетом, чија мишљења једноставно немају научну основу. У овом поглављу аутор је у кратким

потезима описао и један неуобичајен и непоновљив грб - то је нови грб војводе Божидача Вуковића.

Грбовни симболи (печати) митрополита Петровића су обрађени у четвртог поглављу. Аутор у уводном дијелу овог поглавља даје сажет историјски преглед указујући да је карактеристично за овај историјски процес обнављање државне традиције у новој, вишој развојној фази које омогућава и оживљавање и наставак хералдичког континуитета, прекинутог падом под Турке. То је континуитет не само немањихке, зетске и црнојевићке (црногорске) хералдичке традиције, већ и развојна етапа формирања и дефинисања новог црногорског грба. Описивање грбовних симбола митрополита Петровића и њиховог доба у Црној Гори почиње са грбом митрополита Данила, особеног и необичног тако да му нема сличности у богатој црногорској хералдици. Интересантан је и опис грба исклесаног на бунарској огради манастирског комплекса у Подмаинама (изнад Будве), који се приписује митрополиту Сави. Описан је и грб Шћепана Малог (1767-1773), контроверзне личности црногорске историје. Следи период даљег развоја и готово потпуног обликовања, бар као узора, црногорског грба крајем XVIII и у првој половини XIX вијека, то јест у доба митрополита Петра I и Петра II Петровића.

У наредном поглављу обрађени су државни и династички амлеми (грбови) Књажевине (Краљевине) Црне Горе. Карактеристично за овај период је то да он означава нову етапу у свеукупном развоју државе Црне Горе, а посебно што се тиче облика њене владавине. Овај и овакав државни процес упоредо је нашао одраза у развоју и

обликовању савремене државно-династичке грбовне симболике, односно завршног обликовања црногорских грбовних симбола - јединственог грба, иако са варијантама. Испоштована је наслијеђена грбовна традиција, посебно прве половине XIX вијека. Без обзира на то што се у доба Књажевине (Краљевине) углавном не уводе нови хералдички атрибути, ипак долази до битне грбовне промјене. Породични амблем династије Петровића постаје и грб - амблем Књажевине Црне Горе.

Шесто поглавље се односи на војничке грбове (ознаке). С обзиром на то да су црногорски војнички грбови у науци скоро необрађени, аутор их је описао по његовом сазнању и виђењу. Војнички грбови (старјешинске ознаке) у Црној Гори ношени су на капи. Обрадом ових грбова аутор је попунио празнину која је постојала у историјској науци. Указао је на бројне компоненте, карактеристичне за црногорске војничке грбове, али нас је упознао и са њиховом изградом. Аутор приликом обраде овог поглавља полази од познате чињенице да су Црногорци одувijek поштовали и цијенили грбове и медаље. Црна Гора је, на име, била вјековима ратничка држава, а Црногорци су познати као родољуби и изванредни браниоци слободе и отаџбине. Они су се својом храброшћу и пожртвовањем истицали у борбама са непријатељем, желећи да им се то призна и награди. Стога се пазило строго од тога коме ће се дати грб, коме ће се уручити медаља. То је за Црногорце било питање части, угледа, признања и достојанства. Губитак грба или недодјељивање медаље тешко је падало Црногорцу па и свакоме његовом, јер су се тиме сматрали пониженим.

Сљедеће поглавље говори о заставама у Црној Гори. Умјесто туђих, посебно турских и млетачких, крајем XVII вијека појављују се властите црногорске заставе. Довољно је рећи да су Црногорци своје заставе цијенили као светиње, спремни у сваком тренутку да се жртвују за њих. Турске заставе су држали као ратне трофеје, као знак побједе над Турцима. Аутор нас упознаје са многим интересантним детаљима везаним за руске и Карађорђеве барјаке, за црногорске барјаке у XVIII и првој половини XIX вијека, за црногорске заставе у Књажевини (Краљевини) Црној Гори и упознаје нас са војничким, дворским и државним заставама. О функцији барјакарства и угледу барјактара дат је посебан осврт.

Претпоследње поглавље представља опис неких раритетних црногорских печата. Последње, девето поглавље носи наслов "Хералдика и орнаментика црногорских перпера", у коме аутор на крају истиче да ова област завређује да буде предмет посебне студије. То је у ствари опис хералдичких атрибута на црногорском новцу од 1906. до 1915. године.

Треба рећи и то да је аутор имао пред собом не баш једноставне методолошке и методске проблеме које је требало ријешити. У таквим стручним и методолошким околностима аутор је проналазио композициона рјешења, имајући увијек у виду чињеницу да она у великој мјери зависе и од самог садржаја и суштине обрађиване тематике, која се морала на одређен начин разврстати на дијелове и прила-

годити периодизацији црногорске прошлости. Веома су интересантни и вриједни ауторови осврти, обраде неких специфичних појава и проблема.

У обради ове теме аутор се служио њему познатом литературом, иначе доста оскудном. Нарочиту научну тежину дају нова сазнања до којих је аутор дошао својим марљивим архивским истраживањима. Додајмо и то да је текстуално излагање праћено бројним фотосима, односно илустрацијама грбова, посебно двоглавих орлова. И све остало што смо навели прате илустрације урађене на највишем професионалном нивоу. Текст прати и научни апарат.

Богата фактографија и бројне илустрације које књига доноси пружају могућност свима да сами провјеравају и закључују, и на тај начин разрјешавају бројне дилеме присутне у овој области. Заснована на историјским изворима и чињеницама она доприноси бољем разумијевању историје Црне Горе.

Књига је опремљена општим регистром, посједује попис извора и литературе, снабђена је резимеима на српском и енглеском језику, што заокружује њену успјешно остварену цјеловитост.

За лијеп изглед књиге заслужна је штампарија „ИВПЕ”-Цетиње, која се побринула да књига буде опремљена на високом професионалном нивоу.

Мени преостаје да књигу свесрдно препоручим читаоцима, нарочито онима који се професионално баве овом проблематиком.

Мр Жарко Лековић